

Wspomnienie o profesorze Stefanie Angielskim, współtwórcy szczególnych związków między Polskim a Ukraińskimi Towarzystwami Biochemicznymi

W dniu 22 kwietnia 2022 r. zmarł profesor Stefan Angielski, wybitny specjalista w zakresie biochemii klinicznej i diagnostyki laboratoryjnej, światowej rangi uczonego w dziedzinie biochemii i fizjologii nerek.

O osiągnięciach naukowych profesora i jego zasługach w organizacji nauk medycznych w Polsce będą z pewnością pisać autorzy bardziej kompetentni. Ja chciałabym przypomnieć działalność profesora w Polskim Towarzystwie Biochemicznym, tym bardziej że działalność ta była ściśle związana z Ukrainą. Profesor Angielski całym sercem kibicował powstaniu w 1991 r. wolnej, niepodległej, odrzucającej hegemonię rosyjską Ukrainy. Co więcej, miał głęboką potrzebę osobistego zaangażowania w niesienie pomocy ukraińskiemu środowisku naukowemu. Było to z pewnością związane z jego osobistym doświadczeniem. Stefan Angielski urodził się w 1929 r., a więc 17 września 1939 r. był dziesięcioletnim dzieckiem, które w wyniku deportacji ludności polskiej z terenów wschodniej Polski w głąb Związku Radzieckiego nagle zostało same i spędziło lata wojny w koszmarze radzieckich Domów Dziecka. To zaangażowanie w sprawy ukraińskie, tę potrzebę niesienia pomocy, prof. Angielski realizował zarówno indywidualnie, jak też w ramach Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, co zresztą czynił z nieklamany entuzjazmem.

Pozwolę sobie zatem przypomnieć jak doszło do współpracy między naszym, Polskim, a Ukraińskimi Towarzystwami Biochemicznymi.

W 1994 r. do Pracowni Przekazników Sygnałów, którą kierowałam w Instytucie Nenckiego PAN w Warszawie, zgłosił się na staż podoktorski absolwent Uniwersytetu we Lwowie, dr. Wiktor Chaban. To spowodowało, że jesienią tego roku zostałam zaproszona przez Uniwersytet Lwowski do wygłoszenia wykładu.

Wiedząc o moim wyjeździe do Lwowa, pani prof. Zofia Zielińska zwróciła się do mnie z prośbą, która stawiała przede mną dwa zadania. Pierwsze polegało na odnalezieniu budynku na terenie dawnego Uniwersytetu Jana Kazimierza, w którym w okresie międzywojennym prof. Jakub Karol Parnas kierował przez 20 lat Katedrą Chemii Fizjologicznej. Drugie zadanie, znacznie poważniejsze, polegać miało na nawiązaniu kontaktów z miejscowym środowiskiem naukowym. Przy czym miałam rozmawiać z ukraińskimi biochemikami nie jako Jolanta Barańska, a jako osoba mająca do tych rozmów pełnomocnictwo Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Miałam przekazać, że jesteśmy szczerze zainteresowani w nawiązaniu współpracy z Ukraińskimi Towarzystwami Biochemicznymi i że bardzo nam na tej współpracy zależy. Rozmowy najwidoczniej odniosły dobry skutek, bowiem w następnym, 1995 roku przyjechał do Warszawy prof. Rostislav Stoika, Dyrektor Oddziału Lwowskiego Instytutu Biochemii im. Palladina Ukraińskiej Akademii Nauk. W czasie nieformalnego spotkania ustaliliśmy wspólnie, że w 1996 r. odbędzie się we Lwowie spotkanie ukraińskich i polskich biochemików. W zebraniu uczestniczył prof. Angielski (Uniwersytet Medyczny w Gdańsku), który zorganizował wizytę prof. Stoiki w Gdańsku i przybył by go tam osobiście zawieźć.

W ten sposób zdecydowano o naszym wspólnym spotkaniu, które odbyło się we Lwowie w dniach 9–11 września 1996 r. jako Polsko-Ukraińska Konferencja Biochemiczna. Do Lwowa, dwoma autobusami, przyjechali reprezentanci wszystkich Oddziałów naszego Towarzystwa. Przywieźliśmy ze sobą wykonaną w Polsce tablicę pamiątkową ku czci prof. Parnasa z tekstem w języku polskim i ukraińskim. Tablica została umieszczona na ścianie holu dawnego budynku

prof. dr hab. Jolanta Barańska

Profesor emerytowany Instytutu Biologii Doświadczalnej im. Marcelego Nenckiego PAN, Warszawa

https://doi.org/10.18388/pb.2021_452

✉ autor korespondujący: j.baranska@nencki.edu.pl

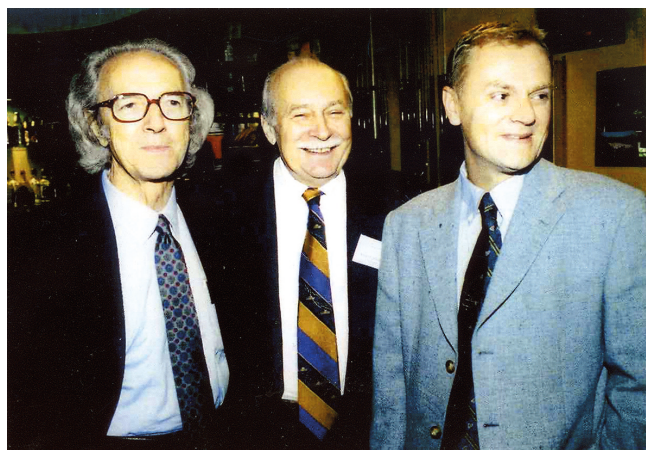
Chemii Fizjologicznej, *nota bene* pod popiersiem Marcelego Nenckiego. Należy dodać, że tablica została ufundowana w wyniku dobrowolnych datków, zbieranych od naszych członków, a za jej wykonanie odpowiadał prof. Edward Bańkowski z Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

Prof. Rostislav Stoika był głównym organizatorem Konferencji. Ze strony polskiej funkcję współprzewodniczącej pełniła prof. Liliana Konarska, w tym czasie Prezes Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Prof. Janina Kwiatkowska-Korczak z Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu wygłosiła wykład inauguracyjny "Profesor Jakub Karol Parnas - *in memoriam*", a prof. Stefan Angielski i ja byliśmy członkami Komitetu Organizacyjnego.

W czasie Konferencji ustalono, że następne spotkania polskich i ukraińskich biochemików będą nosić nazwę Konferencji Parnasowskich i odbywać się będą co dwa lata, naprzemiennie raz w Polsce, a raz w Ukrainie. Ustalono także, że następna, II Konferencja im. Jakuba Karola Parnasa odbędzie się w Gdańsku, a jej głównym organizatorem będzie prof. Stefan Angielski.

W moim przekonaniu Konferencja Parnasowska zorganizowana w 1996 r. we Lwowie była kamieniem węgielnym budującym nową erę - erę zgodnej, przyjaznej współpracy obu Towarzystw Biochemicznych. Spowodowała także integrację polskiego środowiska biochemicznego. Należy dodać, że prof. Zofia Zielińska, wieloletni Redaktor Naczelny kwartalnika "Postępy Biochemii" opracowała wszystkie materiały dotyczące tej Konferencji. Znalazły się one w specjalnym zeszycie "Postępów Biochemii", poświęconemu wyłącznie temu ważnemu wydarzeniu (Postępy Biochemii, tom 43, zeszyt 5, 1997).

Zgodnie z ustaleniami, następna Konferencja Parnasowska odbyła się w dniach 11-13 września 1998 r. w Gdańsku. Fotografia 1 przedstawia głównego organizatora tej konferencji, prof. Stefana Angielskiego stojącego pośrodku. Obok, po jego prawej ręce stoi gość Konferencji z Włoch, prof. Ernesto Carafoli, zaproszony z wykładem. Po prawej zaś stronie widzimy Donalda Tuska, wówczas wicemarszałka Senatu, osobistego przyjaciela Stefana Angielskiego.

Fot. 1. Zdjęcie wykonane w czasie II Konferencji Parnasowskiej, Gdańsk, 1998 r. Stoją, po środku prof. Stefan Angielski, obok prof. Ernesto Carafoli i Donald Tusk.

Jak mówił profesor, Donald Tusk odwiedził Konferencję przekonany, że niesie ona ważne przesłanie polityczne.

Pod współredkacją prof. Stefana Angielskiego (Stefan Angielski, Zenon Jakubowski, Marek H. Dominiczak) został w latach 90. opracowany podręcznik akademicki - "Biochemia Kliniczna". Wiedząc, że ukraińska młodzież akademicka stale bazuje na starych, rosyjskojęzycznych podręcznikach, profesor Angielski szykując się do II Konferencji Parnasowskiej podjął decyzję o przetłumaczeniu tego podręcznika na język ukraiński. I tak się stało. "Клінічна біохімія. Підручник", podręcznik liczący 450 stron został wydany w 1998 r. przez firmę Cormay Diagnostyka S.A., w ilości 1000 egzemplarzy, własnym sumptem profesora. Egzemplarze książki były zaopatrzone w pieczętę "Dar Akademii Medycznej w Gdańsku i Ministerstwa Zdrowia - nie do sprzedaży". W ten sposób Ukraińcy, którzy przybyli do Gdańska na II konferencję Parnasowską wracali do swego kraju obdarowani przetłumaczonym podręcznikiem dla swoich studentów.

Następna, organizowana w 2000 roku III Konferencja im. Jakuba Karola Parnasa odbyła się znowu we Lwowie. Jej organizatorem był prof. Stoika, ale tym razem przybył na nią i włączył się w jej prace prof. Serhij Komisarenko, Prezes Ukraińskiego Towarzystwa Biochemicznego, Dyrektor Instytutu Biochemii im. Palladina Ukraińskiej Akademii Nauk w Kijowie. Należy dodać, że po tej Konferencji, wszystkie następne odbywające się w Ukrainie były już organizowane przez prof. Komisarenkę.

Jadąc w 2000 r. na III Konferencję do Lwowa (znowu autobusami) przewoziliśmy pozostałe liczne egzemplarze ukraińskojęzycznej "Biochemii Klinicznej". Przewoziliśmy te książki w naszych walizkach, bagażu podręcznym, na półkach, czy pod fotelami. Książki szczęśliwie dotarły na miejsce i zostały rozprowadzone do wszystkich ośrodków akademickich w Ukrainie. Była to naprawdę wielka, realna pomoc. Pragnę dodać, że w 1999 r. dostałam od prof. Angielskiego egzemplarze obu wersji "Biochemii Klinicznej", egzemplarz polskojęzyczny zawiera dedykację "Drogię Joli i tej części Biochemii, którą w sobie nosi - Stefan". Niezwykła dedykacja od niezwykłego człowieka.

Fot. 2. Zdjęcie wykonane w czasie III konferencji Parnasowskiej, Lwów, 2002 r. Siedzą, po środku prof. Rostislav Stoika, obok prof. Stefan Angielski i prof. Jolanta Barańska.

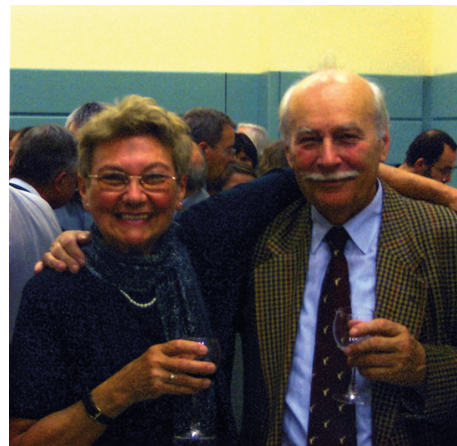

Fot. 3. Zdjęcie wykonane w czasie III konferencji Parnasowskiej, Lwów, 2002. poczynając od dołu, prof. Irena Nalepa z Instytutu Farmakologii PAN w Krakowie, a za nią prof. Luda Drobot pracującą we Lwowie w Instytucie kierowanym przez prof. Stoikę, a następnie w Kijowie w Instytucie kierowanym przez prof. Komisarenkę. Za Ludą na zdjęciu stoję ja, a następnie osoba nieznana, nieco w głębi znowu osoba nieznana i wreszcie prof. Luigia Santella, gość Konferencji z Neapolu, Włochy. Tuż za nią widzimy prof. Stefana Angielskiego.

Fotografie 2 i 3 zostały zrobione podczas odbywającej się we Lwowie III Konferencji Parnasowskiej. Na Fotografii 2 widzimy siedzących od lewej: prof. Angielskiego, prof. Stoikę i mnie. W roku 2000. byłam Prezesem Polskiego Towarzystwa Biochemicznego (pełniłam tę funkcję w latach 1998–2005), a prof. Angielski był otoczony estymą i wdzięcznością za całkowicie bezinteresowną pomoc. Fotografia 3 przedstawia piękne stylowe schody w jednym z Lwowskich budynków, w którym odbywały się obrady, Na schodach stoją uczestnicy Konferencji. Widzimy, poczynając od dołu, prof. Irenę Nalepę z Instytutu Farmakologii PAN w Krakowie, a za nią prof. Ludę Drobot pracującą we Lwowie w Instytucie kierowanym przez prof. Stoikę, a następnie w Kijowie w Instytucie kierowanym przez prof. Komisarenkę. Mimo wojny trwającej obecnie w Ukrainie, Luda nie opuściła Kijowa i nawet w ostatnich dniach wróciła do pracy w Instytucie. Za Ludą na zdjęciu stoję ja, a następnie osoba nieznana, nieco w głębi znowu nieznana i wreszcie prof. Luigia Santella, gość Konferencji z Neapolu, Włochy. Tuż za nią widzimy prof. Stefana Angielskiego.

W czerwcu 2001 r. zostałam razem z prof. Andrzejem Dżugajem (Uniwersytet Wrocławski) zaproszona przez prof. Serhija Komisarenkę do Kijowa. Prof. Dżugaj miał w 2002 r. zorganizować we Wrocławiu następną IV Konferencję Parnasowską. W Kijowie nie tylko omawiano przyszłą Konferencję, ale także opracowano oficjalny dokument (Agreement on Cooperation) omawiający w szczególności współpracę między obu Towarzystwami Biochemicznymi. Dokument przekazałam prof. Julio Celisowi, Sekretarzowi Generalnemu FEBSu, informując o ważnym porozumieniu społeczności biochemicznej Polski i Ukrainy. Dokument ten zamykał pięcioletni okres w życiu obu Towarzystw, okres w którym okrzepła nasza współpraca i uzyskała stabilne ramy dla przyszłych działań.

Należy dodać, że wszyscy Prezesi Polskiego Towarzystwa Biochemicznego pełniący po mnie tę funkcję, a więc prof. prof. Lech Wojtczak, Andrzej Dżugaj, Andrzej Legoc-

Fot. 4. Profesor Stefan Angielski i profesor Jolanta Barańska. Zdjęcie wykonane w czasie XXXIX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, Gdańsk, 2003 r.

ki i wybrany ostatnio prof. Adam Szewczyk, przykładali i przykładają znaczącą wagę do problematyki współpracy polsko – ukraińskiej. W czasie gdy w 2011 r. funkcję Prezesa pełnił prof. Dżugaj nastąpiła zmiana w charakterze tej współpracy, bowiem przestała być ona dwustronną. Do Towarzystw Biochemicznych Polskich i Ukraińskich dołączyło Towarzystwo Izraelskie i od tej pory współpraca ta dotyczy społeczności biochemicznej nie dwóch, a trzech krajów.

Wracając do prof. Stefana Angielskiego. Profesor stale organizował różne formy pomocy dla ukraińskich środowisk akademickich. Zasadniczą formą tej pomocy były rozmaite rodzaje udzielanych stypendiów, oraz współpraca *stricto* naukowa. W ukraińskim środowisku naukowym był prof. Angielski wysoko ceniony. Został wybrany na członka Ukraińskiej Akademii Nauk.

Na koniec pozwalam sobie zamieścić nasze wspólne zdjęcie z prof. Stefanem Angielskim (Fot. 4). Jest to zdjęcie z roku 2003, wykonane w czasie odbywającego się w Gdańsku XXXIX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Biochemicznego.

Konkludując, idea rozpoczęcia współpracy między Polskim a Ukraińskim Towarzystwami Biochemicznymi i realizacja tej idei jest z pewnością wielką zasługą Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Dwie osoby są dla tej idei szczególnie ważne – prof. Zofia Zielińska i prof. Stefan Angielski. Dlatego wspominając prof. Angielskiego jako wybitnego uczonego należy także pamiętać o jego zaangażowaniu i zasługach dla Polskiego i Ukraińskiego Towarzystw Biochemicznych.